

БАЛАХТАР ВАЛЕНТИНА ВІЗІТОРІВНА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО НОВОУТВОРЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті висвітлено соціально-психологічні особливості самореалізації як професійно-особистісного новоутворення становлення особистості фахівця з соціальної роботи як професіонала, що сприяє його професійному зростанню, досягненню професіоналізму і майстерності у професійній діяльності. Самореалізація виступає вищою стадією розвитку зрілої людської особистості і передбачає ціннісне ставлення до самореалізації, до себе як професіонала, майстра, прагнення досягнути найвищого рівня професіоналізму, набуття рефлексивного рівня професійної майстерності у сфері соціальної роботи, розуміння й усвідомлення творчої діяльності, самоприйняття себе як професіонала, максимальну реалізацію власного потенціалу у професійній і наставницькій діяльності, особистісне і професійне зростання, внесення власного доробку з метою покращення соціальної роботи в Україні, а результатом виступає задоволеність професійною діяльністю.

Ключові слова: *самореалізація, професійно-особистісне новоутворення, фахівець соціальної роботи, стадії професійного становлення.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення постають нові вимоги до професійного становлення особистості фахівців з соціальної роботи, їхньої кваліфікації та конкурентоздатності, задоволення потреб у розвитку і саморозвитку, професійному самозбереженні, формуванні професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих та професійно важливих якостей тощо. Одним з важливих аспектів становлення виступає готовність до постійного професійного зростання, пошуку оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей людини [8, с. 29, 30, 58], здатної не лише «високоєфективно виконувати професійні обв'язки, а й жити повноцінним життям» [14, с. 15-20].

Становлення особистості відбувається завдяки інтеграції нових пізнавальних, афективно-ціннісних та конативних можливостей, що сприяють опануванню цінностями суспільства та набуттю індивідуально-психологічних властивостей особистості (втіленню в ній здатностей і можливостей) і відображають особливості форм її життєдіяльності. Процес

розкриття професійно-особистісних якостей і властивостей, можливостей, здібностей у процесі професійного становлення фахівця, відтворення його особистості у багатовимірній практичній та професійній діяльності забезпечує усвідомлення фахівцем соціальної роботи як засобу самовдосконалення та самоствердження, способу надання допомоги людям, які її потребують, шляху не тільки саморозвитку, а й професійної самореалізації. Тому актуальним є дослідження соціально-психологічних особливостей самореалізації фахівця з соціальної роботи як професійно-особистісного новоутворення у процесі їхнього професійного становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особистісне і професійне становлення особистості невід’ємно пов’язані одне з одним, що зумовлено природженим прагненням людини до самоздійснення, яке вона реалізує постійно приймаючи відповідні рішення згідно життєвих цілей та особистісних цінностей [12, с. 23], перетворюючи «особисту життєдіяльність у предмет практичного перетворення, що веде до вищої форми життєдіяльності особистості – творчої самореалізації».

Дослідженню проблем самореалізації особистості фахівця присвячено праці К. Абульханової-Славської, О. Моренко, І. Морозової, Л. Сердюк, Н. Спінжар та інших вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, вітчизняний науковець І. Бех стверджує, що самореалізація є особистісним утворенням, що являє собою центральну характеристику людини, вищий рівень її розвитку, на якому практично самоздійснюється її «Я» (система цінностей), тобто самореалізація є фундаментальною цінністю особистості [3, с. 37-44]. Цього статусу самореалізація набуває за умови переходу з потенційної можливості у визначальний фактор життєдіяльності особистості. Однак, варто звернути увагу, що у більшості людей вона залишається на рівні потенції або реалізується в досить обмеженому змістовному просторі чи у соціально неприйнятному ракурсі.

Самореалізація виступає вищою стадією розвитку зрілої людської особистості, результатом особистісного росту і розвитку, яка, на думку К. Абульханової-Славської, неможлива без саморозвитку [1]. У психологічних та педагогічних словниках поняття «самореалізація особистості» тлумачать як «втілення в життя своїх внутрішніх можливостей і здібностей» [16, с. 57], як «більш або менш неспеціальне значення – реалізацію власного потенціалу» [10, с. 219], як «одну з цілей, яка полягає в допомозі особистості здійснити свої позитивні можливості, розкрити нахили і здібності» [13, с. 253].

Сучасні науковці для позначення особистісних змін, що відбуваються у процесі засвоєння і реалізації активної професійної діяльності, її характеру та

власної активності, спрямованої на самореалізацію та самовдосконалення, використовують термін «професіогенез» як цілісний безперервний процес становлення особистості фахівця. О. Кокун зауважує, що зазвичай, виокремлюють «два напрямки професіогенезу особистості: формування внутрішніх засобів професійної діяльності (спеціальні знання, уміння і навички, мотиваційні аспекти діяльності, професійні риси характеру, рефлексію, інтелектуально-творчі якості, адекватний індивідуальний стиль професійної діяльності та ін.); формування та засвоєння зовнішніх (соціальних) засобів професійної діяльності, що супроводжується накопиченням певних соціальних регуляторів в даному професійному співтоваристві, освоєння соціального простору професії, відповідних матеріалів інформаційних засобів професійної діяльності [9, с. 9]. Водночас, проблема дослідження соціально-психологічних особливостей самореалізації як професійно-особистісного новоутворення становлення особистості фахівців з соціальної роботи предметом детального вивчення не виступала.

Метою статті є теоретично та емпірично дослідити соціально-психологічні особливості самореалізації як одного з професійно-особистісних новоутворень становлення особистості фахівця як професіонала, досягнення ним професійної майстерності у сфері соціальної роботи.

Виклад методики і результатів дослідження. У дослідженні взяли участь 625 фахівців з соціальної роботи з різних регіонів України на різних стадіях професійного становлення: 1) самовизначення в якості майбутнього фахівця – студенти віком до 23 років (31,0%); 2) самопроекування (життєконструювання) майбутнього професійного шляху – молоді фахівці віком до 30 років (15,0%); 3) саморегуляції у професійній діяльності – фахівці віком від 30 до 40 років (16,3%); 4) самоствердження та самовдосконалення у професійній діяльності – фахівці віком від 40 до 50 років (11,2%); 5) самореалізації фахівця як професіонала, досягнення «акме» – фахівці віком від 50 до 60 років (14,7%); 6) рефлексії професійного досвіду і самотворення смислу подальшого життєвого шляху – фахівці віком від 60 років і більше (11,7%). У статті висвітлено дані, що стосуються стадії самореалізації фахівця як професіонала, досягнення «акме».

У дослідженні ми застосували теоретичні (аналіз психологічної літератури, узагальнення, порівняння, систематизація) та емпіричні методи (метод незавершених речень). Статистична обробка даних і графічна презентація результатів здійснювалася за допомогою пакета статистичних програм SPSS (версія 23.0).

Виклад основного матеріалу. Самореалізація передбачає цілісну

діяльність і поведінку особистості, а не сукупність певних способів її діяльності, поведінки; є складно структурованою і здійснюється на різних рівнях [6], що потребує постійного вдосконалення й опанування нових знань, умінь і навичок і забезпечує висококваліфікованість фахівця з соціальної роботи, досягнення ним майстерності у професійній діяльності [2]. Так, у досліджуваних виявлено середній (56,5%) і високий (43,5%) рівень кваліфікації фахівців на стадії самореалізації, що свідчать про належний рівень професійних знань, причому у фахівців чоловічої статі цей рівень значно вищий, ніж у жінок (рис. 1) ($p < 0,01$).

Творчу самореалізацію особистості розглядають як свідомий, безперервний, цілеспрямований процес максимального розкриття сутнісних сил особистості (інтелектуальних, фізичних, духовних та ін.) та їхній подальший розвиток, що сприяють процесу самореалізації особистості загалом [17]. Говорячи про самореалізацію через творчу діяльність, необхідно враховувати особливості творчості, що характеризують людину як творчу особистість, а саме: інтелектуальний потенціал, допитливість, ініціативність, незалежність, самостійність, прагнення до самовираження, віра у свої сили, критичність, реалістичність самооцінки, наполегливість, відданість завданню, почуття напруженості, передбачення, створення еталонів, оригінальність, творчість (нестандартні рішення, творчі задачі і завдання, винахідливість), ерудиція, високий рівень мовленнєвої виразності, багатий словниковий запас, компетентність, систематизовані та міцні знання, психосоціальні характеристики (почуття справедливості, потяг до лідерства, почуття гумору).

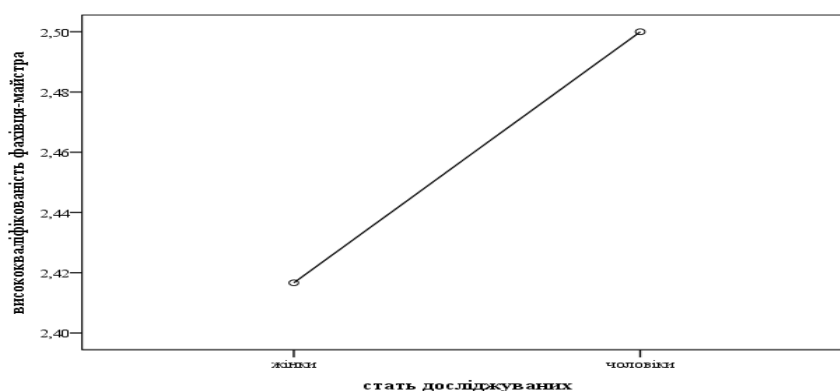

Рис. 1. Особливості кваліфікації фахівців з соціальної роботи на стадії самореалізації

Людина від природи – творець, бо приречена створювати те, чого в навколишньому середовищі та соціумі досі не існувало. Здатність творити максимально виявляється у новаторському розв’язанні найскладніших

проблем людського буття, мінімально – у готовності реалізувати вже відомі завдання оригінально, новими способами [5, с. 15-21].

Зокрема, у фахівців з соціальної роботи виявлено високий (41,9%), середній (9,3%) і низький (48,8%) рівень креативності (табл. 1), що свідчить про відсутність здатності творчо реалізувати професійну діяльність, тобто одноманітне рутинне виконання дорученої роботи. Підґрунтям творчої професійної діяльності фахівця є вміння проявляти унікальність, неповторність, індивідуальний стиль професійного мислення і поведінки.

Таблиця 1

Розподіл фахівців за рівнями креативного потенціалу на стадії самореалізації у професійній діяльності

Рівні креативного потенціалу	Кількість досліджуваних (у %)
низький	48,8
середній	9,3
високий	41,9

З таблиці 1 видно, що лише половина досліджуваних фахівців (високий і середній рівень) здатна самостійно творчо реалізувати професійну діяльність, набувати особистісного досвіду, прагне досягати «акме» особистості як вершини її зрілості, що містить в своїй основі особливо значущі для неї духовно-моральні цінності, які вона готова дієво відстоювати [7].

Як зазначає О. Бодальов, досягнення прогресу самовдосконалення особистості і «акме» у період зрілості зумовлюють наступні новоутворення: 1) зміни у мотиваційній сфері відповідно до сформованої системи цінностей; 2) формування навичок планування й реалізації професійної діяльності; 3) здатність до подолання труднощів; 4) об'єктивне оцінювання власних сильних і слабких сторін, ступеню готовності до більш складних і відповідальних дій [4]. Науковець звертає особливу увагу на власну активність особистості у самовдосконаленні самореалізації у професійній діяльності, її роль у змісті та термінах досягнення фахівця вершини власного становлення й розвитку.

Успішна самореалізація особистості фахівця у процесі професійного становлення у сфері соціальної роботи неможлива без безумовного прийняття (самоприйняття) себе як професіонала таким, яким є при збереженій критичності (табл. 2). Так, більшій частині фахівців характерний середній рівень (45,7%). у 37% досліджуваних виявлено

високий і у 17,4% - низький. Отримані результати свідчать, що більшість фахівців усвідомлюють і розуміють себе, позитивно ставляться до себе, а це, в свою чергу, впливає на ефективність самореалізації фахівця.

Таблиця 2

Розподіл фахівців за рівнями самоприйняття себе як професіонала у сфері соціальної роботи

Рівні креативного потенціалу	Кількість досліджуваних (у %)
низький	17,4
середній	45,7
високий	37,0

Це спонукало нас визначити рівень максимальної реалізації потенціалу фахівців у професійній діяльності, їх особистісного і професійного зростання. Зокрема, встановлено для більшої частини досліджуваних середній рівень вияву (71,7%) і лише майже третя частина (28,3%) здатна до максимальної реалізації потенціалу фахівців у професійній діяльності, їх особистісного і професійного зростання.

Крім того, особливої актуальності набуває наставництво, але нині не існує єдиного усталеного визначення цього терміну, зокрема у соціальній роботі найчастіше використовують такі терміни, як «супервізія», «консультування», «ситуаційне наставництво» та ін. Бути «наставником», тим, «хто дає поради, навчає», «наставляти», «даючи поради, навчати чогось; наводити, направляти, націлювати і т. ін. у потрібному напрямку, скеровувати, спрямовувати» [11, с. 315] означає сприяти процесу адаптації молодих фахівців до практичної діяльності у сфері соціальної роботи, їх кар'єрному і професійному зростанню тощо.

Наставницька діяльність є почесною місією і сприяє формуванню вмінь і навичок практичної роботи у молодих фахівців. Зокрема, у більшій половини досліджуваних фахівців на стадії самореалізації у професійній діяльності упродовж професійного становлення низький (56,5%) і середній (43,4%) рівні наставницької. При цьому, варто відзначити, що здатність до наставницької діяльності, навички і вміння навчати і супроводжувати молодих спеціалістів у чоловіків розвинуті краще ($p < 0,01$) (рис. 2).

Складність соціальної роботи, її специфіка потребують кардинальних змін з метою задоволення різноманітних потреб населення. Зокрема, щодо актуальності внесення власного доробку у покращення соціальної роботи в Україні переймаються 21,7% фахівців, у 78,3% ця потреба розвинута на середньому рівні.

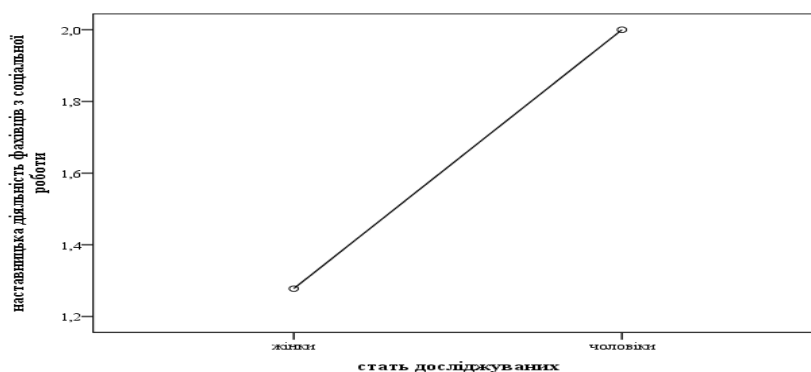

Рис. 2. Особливості наставницької діяльності фахівців з соціальної роботи

Просоціальна поведінка фахівців з соціальної роботи, як зазначає іспанський психолог S. Aune, сприяє налагодженню продуктивних соціальних взаємозв'язків, які забезпечують підвищення особистісного і соціального благополуччя [18, с. 29]. Встановлено, що задоволені професійною діяльністю у сфері соціальної роботи лише 30,4% фахівців. У більшій половині реципієнтів виявлено низький рівень задоволеності (54,3%), а середній – у 15,2% осіб (табл. 3), що свідчить про надзвичайно низький рівень задоволеності професійною діяльністю у сфері соціальної роботи, зумовлений багатьма економічними, соціальними, законодавчими та ін. чинниками.

Узагальнення результатів за показниками самореалізації у професійній діяльності, досягнення «акме» у процесі професійного становлення у сфері соціальної роботи дозволило визначити наступні рівні: нижче середнього (38%), середній (33,7%), і вище середнього (28,3%) (табл. 4).

Таблиця 3

Розподіл фахівців за рівнями задоволеності професійною діяльністю у сфері соціальної роботи

Рівні задоволеності професійною діяльністю	Кількість досліджуваних (у %)
низький	54,3
середній	15,2
високий	30,4

Таблиця 4

Розподіл фахівців за рівнями самореалізації фахівця як професіонала, досягнення «акме» у сфері соціальної роботи

Рівні самореалізації фахівця як професіонала, досягнення «акме»	Кількість досліджуваних (у %)
низький	54,3
середній	15,2
високий	30,4

Як видно з таблиці 4, самореалізації як професійно-особистісного новоутворення становлення особистості фахівців у сфері соціальної роботи досягає лише третя частина досліджуваних, здатна проявляти індивідуальні професійно-особистісні якості і властивості, відтворюючи себе у багатофункціональній професійній і практичній роботі. Встановлено статистично значущі відмінності самореалізації фахівців, причому виявлено вищі показники самореалізації фахівців як професіоналів у чоловіків, ніж у жінок, у працівників сільської місцевості, порівняно з працівниками міських соціальних служб ($p < 0,01$)

Висновки і перспективи подальших дослідження. процес становлення особистості фахівця як інтегральний багаторівневий індивідуально-психологічний феномен характеризує складний, неперервний процес активної взаємодії особистості та професійного середовища, що забезпечує ефективність професійної діяльності, зумовлює появу професійно-особистісних новоутворень на різних стадіях професійного становлення. Зокрема, одним з таких новоутворень є самореалізація особистості фахівця з соціальної роботи як професіонала, досягнення «акме», що передбачає ціннісне ставлення до самореалізації, до себе як професіонала, майстра, прагнення досягнути найвищого рівня професіоналізму, набуття рефлексивного рівня професійної майстерності у сфері соціальної роботи, розуміння й усвідомлення творчої діяльності, самоприйняття себе як професіонала, максимальну реалізацію власного потенціалу у професійній і наставницькій діяльності, особистісне і професійне зростання, внесення власного доробку з метою покращення соціальної роботи в Україні, а результатом виступає задоволеність професійною діяльністю.

Список використаної літератури:

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / Абульханова-Славская К. А. – М. : Наука, 1980.– 336 с.
2. Балахтар В. В. Особливості професійного становлення особистості фахівця у сфері соціальної роботи // Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики»: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м.

- Харків, 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2018. – С.61-64.
3. Бех І. Д. Психологічні механізми сходження до особистості, до духовних цінностей / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2011. – №2. – С. 37-44.
  4. Бодалёв А. А. О феномене «акме» и некоторых закономерностях его формирования и развития // Мир психологии и психология в мире / А. А. Бодалёв. – М., 1995. – No 3. – С.113-115
  5. Бонь І. Формування творчої особистості у процесі навчання / Ігор Бонь // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 1-(Ч.3), 2014. – С. 15-21.
  6. Даль В. І. Толковый словарь русского языка. Современное написание / В. І. Даль. – М.: АСТ, 2010. – 815 с.
  7. Деркач А. А. Акмеологическая культура личности : содержание, закономерности, механизмы развития / А. А. Деркач, Е. В. Селезнева. – М. : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2006. – 496 с.
  8. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития / Э. Ф. Зеер. – М.: Академия, 2009. – 240 с. – (Серия «Высшее профессиональное образование»)
  9. Кокур О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія / О. М. Кокур. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2012. – 200 с.
  10. Кон И. С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. / И. С. Кон. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
  11. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко та ін.]. — К. : Аконіт, 1999. — 912 с
  12. Помиткіна Л. В. Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень: монографія / Л. В. Помиткіна. – К.: Кафедра, 2013. – 381с
  13. Психологія особистості: словник-довідник / [за редакцією П. П. Горностая, Т. М. Титаренко]. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
  14. Радул В. Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості / В. Радул // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 15-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_3_5
  15. Сердюк Л. З. Особистісна самореалізація та психологічне благополуччя як основні стратегічні лінії мотивації учіння студентів ВНЗ / Л. З. Сердюк / Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 687. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2014. – С. 151-159.
  16. Шеліхевич Р. Роль психологічного супроводу у професійному становленні соціального працівника / Р. Шеліхевич, О. Троян // Психологія і суспільство. 2013. – Спецвипуск. Соціально-психологічні виміри професійної майстерності особистості. – С. 63-64.
  17. Шулигіна Р. А. Проблема творчої самореалізації особистості в системі духовних орієнтирів / Р. А. Шулигіна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2013. – Вип. 17, кн. 2. – С. 478-485.
  18. Aune S. E, La conducta prosocial: Estado actual de la investigacion / S. A. Aune, D. Blum, F.JP.Abal et al // Perspectivas en psicologia. – 2014. – vol. 11. – №2. – С.21-34.

REFERENCES:

1. Abulkhanova-Slavskaja K. A. Deiatelnost y psikhologiya lychnosty / Abulkhanova-Slavskaja K. A. – М. : Nauka, 1980.– 336 s.
2. Balakhtar V. V. Osoblyvosti profesiinoho stanovlennia osobystosti fakhivtsia u sferi sotsialnoi roboty // Priorytetni naukovi napriamky pedahohiky i psikhologii: vid teorii do praktyky»: zbirnyk tez mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 2018 r.). – Kharkiv: Skhidnoukrainska orhanizatsiia «Tsentr pedahohichnykh doslidzhen», 2018. – S.61-64.

3. Bekh I. D. Psykholohichni mekhanizmy skhodzhennia do osobystosti, do dukhovnykh tsinnostei / I. D. Bekh // Pedahohika i psykholohiia. –2011. – №2. – S. 37-44.
4. Bodalëv A. A. O fenomene «akme» y nekotorykh zakonomernostiakh eho formyrovanyia y razvytyia // Myr psykholohyy y psykholohyia v myre / A. A. Bodalëv. – M., 1995. – No 3. – S.113-115
5. Bon I. Formuvannia tvorchoi osobystosti u protsesi navchannia / Ihor Bon // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. – 1-(Ch.3), 2014. – S. 15-21.
6. Dal V. I. Tolkovyï slovar russkoho yazyka. Sovremennoe napysanye / V. I. Dal. – M.: AST, 2010. – 815 s.
7. Derkach A. A. Akmeolohycheskaia kultura lychnosti : sodержanye, zakonomernosti, mekhanizmy razvytyia / A. A. Derkach, E. V. Selezneva. – M. : Yzdatelstvo Moskovskoho psykholoho-sotsyalnogo ynstytuta; Voronezh : Yzdatelstvo NPO «МОДЭК», 2006. – 496 s.
8. Zeer Э. F. Psykholohyia professyonalnogo razvytyia / Э. F. Zeer. – M.: Akademyia, 2009. – 240 s. – (Seriia «Vysshee professyonalnoe obrazovanye»)
9. Kokun O. M. Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia: monohrafiia / O. M. Kokun. – K.: DP «Inform.-analit. Ahentstvo», 2012. – 200 s.
10. Kon Y. S. V poyskakh sebia: Lychnost y ee samosoznanye. / Y. S. Kon. – M.: Polytyzdat, 1984. – 335 s.
11. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy / [uklad. V. Yaremenko ta in.]. – K. : Akonit, 1999. – 912 s
12. Pomytkina L. V. Psykholohiia pryiniattia osobystistiu stratehichnykh zhyttievnykh rishen: monohrafiia / L. V. Pomytkina. – K.: Kafedra, 2013. – 381 s.
13. Psykholohiia osobystosti: slovnyk-dovidnyk / [za redaktsiieiu P. P. Hornostaia, T. M. Tytarenko]. – K. : Ruta, 2001. – 320 s.
14. Radul V. Sotsialna zrilist yak vershyna akmeolohichnoho rozvytku osobystosti / V. Radul // Ridna shkola. – 2011. – № 3. – S. 15-20 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_3_5
15. Serdiuk L. Z. Osobystisna samorealizatsiia ta psykholohichne blahopoluchchia yak osnovni stratehichni linii motyvatsii uchinnia studentiv VNZ / L. Z. Serdiuk / Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – Vyp. 687. Pedahohika ta psykholohiia. – Chernivtsi: Chernivetskyi nats. u-t, 2014. – S. 151-159.
16. Shelikhevych R. Rol psykholohichnoho suprovodu u profesiinomu stanovlenni sotsialnogo pratsivnyka / R. Shelikhevych, O. Troian // Psykholohiia i suspilstvo. 2013. – Spetsvypusk. Sotsialno-psykholohichni vymiry profesiinoi maisternosti osobystosti. – S. 63-64.
17. Shulyhina R. A. Problema tvorchoi samorealizatsii osobystosti v systemi dukhovnykh oriientyriv / R. A. Shulyhina // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. – 2013. – Vyp. 17, kn. 2. – S. 478-485.
19. Aune S. E, La conducta prosocial: Estado actual de la investigacion / S. A. Aune, D. Blum, F.JP.Abal et al // Perspectivas en psicologia. – 2014. – vol. 11. – №2. – C.21-34.8.

Балахтар В. В.

Социально-психологические особенности самореализации как профессионально-личностного новообразования становления личности специалистов по социальной работы

В статье освещены социально-психологические особенности самореализации как профессионально-личностного новообразования становления личности специалиста по социальной работе как профессионала, способствующие его профессиональному росту, достижению профессионализма и мастерства в профессиональной деятельности. Самореализация выступает высшей стадией развития зрелой человеческой личности и

предполагает ценностное отношение к самореализации, к себе как профессионалу, мастеру, стремление достичь высокого уровня профессионализма, приобретение рефлексивного уровня профессионального мастерства в сфере социальной работы, понимание и осознание творческой деятельности, самопринятие себя как профессионала, максимальная реализация собственного потенциала в профессиональной и наставнической деятельности, личностный и профессиональный рост, внесение собственного наследия с целью улучшения социальной работы в Украине, а результатом выступает удовлетворенность профессиональной деятельностью.

Ключевые слова: *самореализация, профессионально-личностное новообразование, специалист социальной работы, стадии профессионального становления.*

Balakhtar V. V.

The socio-psychological features of self-realization as professionally-personalized innovation of a Social Work specialist personality

The article deals with the problem of the formation of a Social Work specialist personality, which is due to the integration of new cognitive, affective, value and connative opportunities that contribute to the acquisition of the values of society and the acquisition of individual and psychological properties of the individuality (the embodiment of its abilities and possibilities), professional personality neoplasms and reflect the peculiarities of the forms of its life. The socio-psychological peculiarities of self-realization as a professional-personal neoplasm of the personality becoming of a Social Work specialist, which promotes his/her professional growth, achievement of professionalism and skill in a professional activity are highlighted. Self-realization acts as the highest stage in the development of a mature human individuality and involves a valuable attitude to self-realization, to him/herself as a professional, a master, the desire to achieve the highest level of professionalism, the acquisition of a reflexive level of professional skills in the field of social work, understanding and awareness of creative activity, self-acceptance as a professional, realization of own potential in professional and mentoring activity, personal and professional growth, making the own workouts with the purpose to improve the Social Work in Ukraine, and the result is being the satisfaction with professional activity.

The results of the study of self-actualization as professional and personal growth of the personality of Social Work specialists have been guided. It reaches only a third of the subjects which is capable of displaying individual professional and personal qualities and properties, reproducing itself in multifunctional professional and practical work. There are statistically significant differences in the self-actualization of specialists, with higher rates in men than in women; in rural workers, compared to employees of urban social services ($p < 0.01$).

Key words: *self-realization, professional-personal neoplasm, Social Work specialist, stages of professional formation*